

SCHOOLEXAMEN HAVO 2025-2026: *Nederlands*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
CP '24-'25	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP	Literatuur	E	1x	Schriftelijk	45	Nee
NB ¹ : Cijfer CP2 + CP5/ 2 = SE3a NB ¹ : Biskandidaten: cijfer H4 CP5 = SE3a						
SE '25-'26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Schrijfvaardigheid	C, D	3x	Schriftelijk (digitaal)	180	Ja
SE2	Spreekvaardigheid	B,D	2x	Debat	30	Nee
SE3b	Literatuur	E	2x	Schriftelijk	90	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{3*SE1b + 2*SE2 + 1*SE3a + 2*SE3b}{8}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

De kandidaat dient tijdens het schoolexamen een betoog in het Nederlands te schrijven met behulp van informatie uit een documentatiemap. De definitieve documentatiemap, samengesteld door de leerling, dient uiterlijk **vrijdag 19 september 2025 om 23:59 uur** digitaal ingeleverd te zijn via Magister. De map mag niet op papier ingeleverd worden en ook niet per e-mail. Deze documentatiemap telt mee als handelingsonderdeel.

Het betoog wordt beoordeeld op formele indeling, inhoud en taalgebruik. De documentatiemap telt mee als handelingsonderdeel.

De kandidaat mag tijdens het schoolexamen gebruikmaken van zelf meegebrachte, meerdelige en meertalige woordenboeken. Uiterlijk een week voor het SE krijgt de leerling een nieuwe, voor iedereen gelijke documentatiemap uitgereikt door de examinator.

De kandidaat:

- kan ten behoeve van een gedocumenteerd betoog: (domein C)
 - relevante informatie verzamelen en verwerken;
 - deze informatie adequaat presenteren met het oog op doel, publiek, tekstsoort en conventies voor geschreven taal;
 - concepten van de tekst reviseren op basis van geleverd commentaar.
 - kan een betoog: (domein D)
 - zelf opzetten en schriftelijk presenteren;
- (College voor Toetsen en Examens)*
- kan vanuit een gegeven standpunt een betoog schrijven waarbij argumenten worden uitgewerkt en daarbij redenen worden aangegeven voor of tegen het standpunt;
 - kan een logische en consequente gedachtelijn opschrijven met hier en daar een niet hinderlijk zijspoor. Relaties als oorzaak en gevolg, voor- en nadelen, overeenkomst en vergelijking, zijn duidelijk aangegeven. Het verband tussen zinnen en zinsdelen in samengestelde zinnen is over het algemeen goed aangegeven door het gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden. Alinea's zijn verbonden tot een coherent betoog;

- brengt variatie in woordgebruik aan om herhaling te voorkomen. De woordkeuze is meestal adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt;
- geeft een heldere structuur aan de tekst, gebruikt witregels, marges en (eventueel) kopjes. Stemt de lay-out af op doel en publiek;
- toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen nog voorkomen.
- kan informatie selecteren en zodanig ordenen en weergeven ten behoeve van het schrijven van het betoog.

(‘Referentiekader doorlopende leerlijnen taal en rekenen’)

Let op: er is een **voorwaarde** aan deelname voor de **herkansing** van dit SE:

- De kandidaat moet de individuele documentatiemap uiterlijk **vrijdag 19 september 2025 23:59 uur** digitaal ingeleverd hebben via Magister. De map mag niet op papier ingeleverd worden en ook niet per e-mail.

Het tijdig inleveren van een correcte map is de voorwaarde om te mogen deelnemen aan de herkansing van SE1b Nederlands Schrijfvaardigheid.

~~Dit schriftelijk SE wordt onder voorbehoud digitaal afgenomen. De herkansing wordt niet digitaal afgenomen.~~

Hulpmiddelen: documentatiemap, schrijfmateriaal, kladpapier en woordenboek(en)

SE-2

De roostermaker formeert in samenspraak met de examinerator groepen van in principe zes debattanten. Afhankelijk van het aantal leerlingen in een klas, kunnen ook groepen van vijf kandidaten geformeerd worden. Elke groep kiest vervolgens een debat stelling die voldoet aan de volgende drie eisen: de stelling houdt een beleidswijziging in; de stelling is duidelijk; de stelling is controversieel. De debatstelling moet worden goedgekeurd door de examinerator.

De debattant bereidt zich voor op het debat door bronnen te raadplegen en voor- en tegenargumenten te verzamelen. Pas bij aanvang van het debat maakt de examinerator bekend wie de rollen van voor- en tegenstanders spelen. Vooraf is ook nog niet bekend welke leerlingen een trio of duo vormen. Elke debattant ontvangt bij aanvang van het debat een blanco blaadje om aantekeningen te maken. Het is niet toegestaan vooraf gemaakte aantekeningen te raadplegen tijdens het debat. Voorafgaand aan het debat mogen de trio's en duo's nog kort met elkaar afstemmen. Hierbij mogen geen aantekeningen worden overgeschreven op het blanco blaadje. Iedere debattant wordt door twee docenten (examinerator en gecommiteerde) beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier. De cijfers zijn individueel.

De opbouw van het debat is als volgt:

Opzetbeurt voorstanders	(4 min.; 3 min.)*
Opzetbeurt tegenstanders	(3 min.; 2,5 min.)
Time out	(2 min.)
Verweerbeurt voorstanders	(2 min.; 2 min.)
Verweerbeurt tegenstanders	(2 min.; 2 min.)
Vrije ronde	(4 min.)
Time out	(2 min.)
Slotbeurt tegenstanders	(1 min.)
Slotbeurt voorstanders	(1 min.)

*Tussen haakjes staat de spreektijd per onderdeel vermeld voor een team van drie, respectievelijk twee debattanten.

De kandidaat kan:

- informatie verzamelen en argumenten voor of tegen een bepaald standpunt presenteren;
- de argumenten ondersteunen met uitleg en voorbeelden;
- argumenten van tegenstanders weerleggen;
- langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes;

- gebruik maken van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst;
- het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.

De definitieve debatstelling dient uiterlijk **maandag 15 december 2025, 12:30 uur** bij de examinator ingeleverd te worden. Indien de debatstelling niet tijdig wordt ingeleverd, wordt de kandidaat getoetst aan de hand van een debatstelling die door de sectie Nederlands is uitgekozen.

Het debat wordt beoordeeld op:

- inhoud (met name de helderheid, kracht, volledigheid en opbouw van de argumentatie), interactie en samenwerking;
- houding en expressie en
- taalgebruik (met name lexicon en woordgebruik, grammaticale correctheid, interactie, vloeiendheid, coherentie en uitspraak).

Indien een kandidaat het SE mist, dan wordt het SE ingehaald met andere kandidaten die het SE gemist hebben. Deze kunnen uit andere klassen komen. De debatstelling voor deze groep wordt bepaald door de sectie Nederlands.

Hulpmiddelen: geen

SE-3a

Dit schriftelijke schoolexamen is afgerond in havo 4 of vwo 5. Dit cijfer is het gemiddelde van de twee toetsen voor literatuur in havo 4 of vwo 5 in het schooljaar 2024-2025. Het betreft de boeken:

- Het Gouden Ei - Tim Krabbé (niveau 3),
- Zuidstraat - Dennis Henriquez (niveau 2),
- De prijs van de zee - Erich Zielinski (niveau 3).

Voor vwo 5 betreft het drie van de boeken:

- Dubbelspel – Frank Martinus Arion (niveau 4),
- Op weg naar Nos Plaser – Ken Mangroelal (niveau 3),
- Oeroeg – Hella Haasse (niveau 3),
- Het besluit van Mai – Anil Ramdas (niveau 2),
- Mijn zuster de negerin – Cola Debrot (niveau 3).

Voor bis-kandidaten in havo 5 geldt het cijfer voor CP5 literatuur in havo 4 in het schooljaar 2023-2024. Het betreft de boeken:

- Amor ontdekt Aruba – Albert Helman (niveau 2),
- Marte Jacobs – Tim Krabbé (niveau 3)
- En één van de boeken:
 - Gebr. – Ted van Lieshout (niveau 3),
 - Het besluit van Mai – Anil Ramdas (niveau 2),
 - Kofi/Tutuba – Cynthia McLeod (niveau 2),
 - Mijn zuster de negerin – Cola Dubrot (niveau 3),
 - Sonny Boy – Annejet van der Zijl (niveau 3),
 - Twee vrouwen – Harry Mulisch (niveau 3).

SE-3b

Tijdens dit schriftelijke schoolexamen beantwoordt de kandidaat vragen over de Nederlandse literatuur. De kandidaat toont dat hij literaire tekstsoorten kan herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen kan hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Verder kan de kandidaat:

- adolescentenliteratuur en (eenvoudige) volwassenenliteratuur interpreterend, kritisch en reflecterend lezen;
- causale verbanden leggen op het niveau van handelingen van personages en de gebeurtenissen;
- expliciete doelen en motieven van personages opmerken;
- impliciete doelen en motieven van personages benoemen;

- betekenis geven aan symbolen;
- aangeven welke vraagstukken centraal staan en de hoofdgedachte of boodschap van de tekst weergeven;
- de tekst plaatsen in de (historische) context;
- de tekst evalueren met morele en cognitieve argumenten;
- uiteenzetten tot welke inzichten de tekst heeft geleid;
- interesses in bepaalde vraagstukken motiveren;
- de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling beschrijven.

Uitgangspunt voor het schoolexamen is een lijst van literaire werken die door de kandidaat is opgesteld. Op deze lijst worden ook de drie boeken vermeld die gelezen zijn in havo 4.

De examinerator bepaalt of de lijst acceptabel is. Tijdens het schoolexamen kunnen ook hoofdzaken uit de literaire theorie, zoals die zijn behandeld tijdens de lessen, aan bod komen. Datzelfde geldt voor in de les behandelde secundaire literatuur.

- a) De lijst bevat minimaal vijf van oorsprong Nederlandstalige werken.
- b) De onder punt a. genoemde lijst bevat: Latino king van Bibi Dumon Tak.
- c) De onder punt a. genoemde lijst bevat: Op weg naar Nos Plaser van Ken Mangroelal en minimaal één ander Caribisch werk.
- d) Aan elk boek van de lijst is een niveau gekoppeld. Zie hiervoor de keuzelijsten van Nederlandse en Caribische boeken die zijn opgenomen in de syllabus literatuur. De optelsom van de niveaus per boek is samen met de gelezen boeken van SE2a minimaal 20 punten.
- e) De drie boeken die gelezen zijn in havo 4 of vwo 5 worden apart op de lijst vermeld.

De getypte en geprinte lijst dient uiterlijk **vrijdag 30 januari 2025, 12:30 uur** bij de examinerator te worden ingeleverd. Indien de lijst niet tijdig wordt ingeleverd, wordt (een gedeelte van) de lijst vervangen door werken die door de sectie Nederlands zijn bepaald.

Bij afwezigheid van de examinerator dient de kandidaat, onder voorbehoud, het uitgeprinte artikel bij de corrector van de examenklassen in te leveren.

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), kladpapier, woordenboeken.

